

Inhoudsopgave

Oud Neis maart 2022 (1)

Van de besturen 2
Wim Huijbrechts en John Mulder

Jumbo en HKMB 5
Marie Elings

In memoriam Diny Holsbrink
Dini Huijbers 6

**Het verhaal van boerderij
Nieskenland op Loenen** 7
Con Koffeman

**Heteren, bakermat van de bo-
demkartering in Wageningen**
John Mulder 13

Een oude tekst vertelt
Harrie Lamers 26

We noemden het Slicky Wicky
Daan Viergever 32

Van alles van vroeger.... 35
Marie Elings

Sponsors 36

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de besturen HKOSV en HKMB.

Colofon

Gezamenlijke uitgave van de Historische Kring Oosterhout, Slijk-Ewijk, Valburg en omstreken en de Historische Kring Midden-Betuwe

Website:

www.historischekringoosterhout.nl en
www.hkmb.nl

Redactie en opmaak Oud Neis:

Dini Huijbers

Redactie: Marie Elings en John Mulder

Ontwerp omslag: Marlou Bervoets

Bestuur Historische Kring Oosterhout, Slijk-Ewijk, Valburg e.o.

John Mulder, voorzitter	Oosterhout
Dini Huijbers, secretaris	Slijk-Ewijk
Pieter Severijn, penningm.	Oosterhout
Marlou Bervoets	Lent
Frans Spaan	Oosterhout

Secretariaat HKOSV:

Dini Huijbers
Loenensestraat 3a, 6677 PL Slijk-Ewijk
06 - 365 653 85
ralfendini@dinih.nl

Penningmeester HKOSV:

Pieter Severijn
Pieter2708@gmail.com
Banknr.: NL60 RABO 0139 8074 03

Bestuur Historische Kring Midden-Betuwe

Wim Huijbrechts, voorzitter	Andelst
Marie Elings, secretaris	Andelst
Ceciel Uitterhoeve, penningm.	Heteren
Anja van Rookhuijzen	Zetten
Ed Janssen	Hemmen

Secretariaat HKMB:

Marie Elings
Emmastraat 14, 6673 BR Andelst
info@hkmb.nl
06 - 224 522 90

Penningmeester HKMB:

Ceciel Uitterhoeve
cecieluitterhoeve@gmail.com
Banknr.: NL10 INGB 0006 3342 31

Van de besturen

Rectificatie

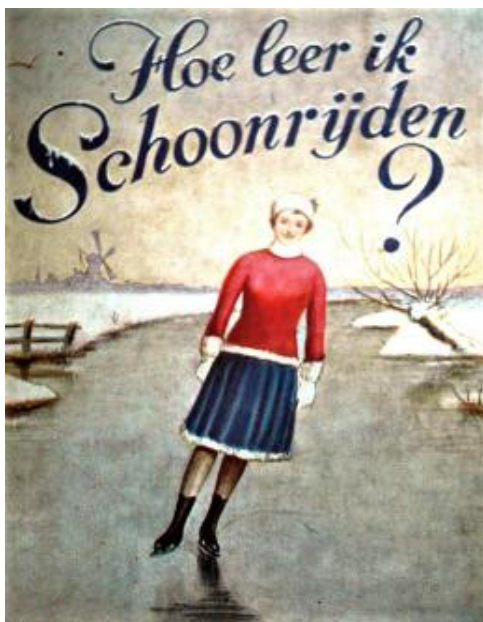
In Oud Neis van december 2021 staat in de inhoudsopgave bij het artikel **Herinneringen aan Den Oordhoek** abusievelijk als auteur Wim Huijbrechts vermeld. Dit moet zijn **Ton Janssen**. Onze excuses voor deze fout.

Voor u ligt ons gezamenlijke verenigingsblad Oud Neis (2022) nr. 1 van de Historische Kring Midden-Betuwe en die van Oosterhout, Slijk-Ewijk, Valburg e.o. Wij hopen dit jaar weer drie nummers van Oud Neis uit te brengen met interessante artikelen over de boeiende geschiedenis van ons mooie rivierengebied. In dit nummer schenken we aandacht aan het overlijden van ons lid Diny Holsbrink.

De Jumbo uit Zetten en Heteren bracht een prachtig plaatjesboek uit met hulp van Ed Janssen en Daan Viergever. Slijk-Ewijk komt drie keer in dit nummer aan bod: Harrie Lamers neemt ons mee naar de oorkonde van 855; Con Koffeman, naar Elst verhuisd, zet boerderij Nieskenland in het zonnetje, en Daan Viergever gaat nog eens terug naar Slicky-Wicky tijdens WO II. De bakermat van de bodemkartering lag in Heteren en daar weet John Mulder alles van. Als je samen een blad uitbrengt moet je ook alles delen, dus vanaf nu plaatsen Marie Elings en Dini Huijbers om de beurt een recept. Deze keer Marie Elings met een heerlijk recept: appeltaart ...mjam!!

Van het bestuur van HKOSV (John Mulder)

Terwijl Corona uit ons land lijkt verdwenen, het Carnaval de kop opsteekt en de oorlogsprikelen tussen Rusland en Oekraïne ons danig bezighouden, is het bestuur weer met het programma voor 2022 aan de slag gegaan. Op 22 maart houdt HKOSV de Algemene Ledenvergadering in de Viersprong te Valburg (aanvang: 19.30 uur). Nadien vertelt Clazien van de Westeringh over de geschiedenis van en haar ervaringen met het 'zwieren' dan wel schoonrijden op onze ijsbanen. Zij was daarin zelf zeer actief. Een noodlottig ongeval dwong haar – voorlopig – te stoppen. Zij heeft veel materiaal verzameld, zoals oude foto's en films die ze die avond de revue laat passeren. Op 11 mei organiseren we samen met HKMB een excursie naar Den Bosch (lees daarover Van het bestuur HKMB). De rest van het programma van 2022 zit nog in de pijplijn.

Op 16 augustus 2019 overleed Jan Everdij in zijn woonplaats Wageningen. Jan is geboren in 1931 in Indoornik en was lid van de HKMB. Hij verzamelde van alles over de geschiedenis van de streek, met name over Andelst en Herveld. Daarover heeft hij het nodige gepubliceerd. Zijn vrouw liet via Frans Spaan (zijn vrouw Els is een nicht van Jan Everdij) een groot aantal dozen met mappen na, vol met herinneringen, resultaten van onderzoeken etc. Ze hebben voorlopig een plek gekregen in de archiefkasten van de HKMB in de bibliotheek te Zetten. De HKMB gaat de enorme hoeveelheid materiaal vervolgens sorteren en mogelijk erover publiceren.

Nieuwe leden van HKOSV:

De dames J.W.M. Beekhuijzen-van Gemert, D. Spaan, C. Daniëls-Vos, W. Bouwman, D. van Wissen en de heren V. van Benthum, B. Böning, A. van de Sanden, M. Mombarg, S. Aarns, R. van Osch en B. Huitink.

Het ledenbestand komt hiermee op 181 leden.

Van Joop van Workum ontvingen wij het boek oorlog in Lingezen door Martijn Reinders, waarvoor dank.

Ons lid Wim Schouten, afkomstig uit Valburg nu wonende in Elst, schreef een boek over zijn leven in Valburg. 'Het leven is een droom maar dromen is geen leven' luidt de titel. Het boek is eind januari verschenen. Het kon worden opgehaald op een boerderij te Homoet tijdens een zgn. 'Drive Through' (wegens Corona). Het is een zeer lezenwaardig boek geworden (389 blz. dik!) vol met anekdotes over zijn jeugd, zijn gezin, zijn werk en zijn vrije tijd. Wij hebben het boek aangeschaft voor onze bieb.

Om in Valburg te blijven, vermelden we dat ons lid Royan van Velse eveneens in de pen is geklommen met de uitgave van een historische roman: 'Maxime I' als vervolg op 'Het Koningszwaard'. De roman verscheen in november 2021 op de markt.

Royan heeft dit boek geschonken aan de HKOSV, waarvoor dank. Over een paar maanden verschijnt dit boek ook in Frankrijk.

Van het bestuur van HKMB (Wim Huijbrechts)

Eindelijk lijkt het leven weer zijn gewone gang te mogen gaan. Geen belemmeringen meer vanwege Covid-19. Wat een opluchting. Wij als Historische Vereniging starten onze bijeenkomsten nu dan ook weer op. Dus even een blik vooruit:

Op 15 maart komen we weer voor het eerst bij elkaar in de Oude School in Hemmen. We beginnen dan om half acht met een algemene ledenvergadering, waarna gastspreker Freek de Moor de rest van de avond invult door ons te vertellen over de Jordaen waar hij is geboren en opgegroeid en over de geschiedenis van het draaiorgel.

Op 19 april komt ons medelid Jeroen Wijgerse ons vertellen over de achtergronden van Operatie Market Garden: wat speelde er vooraf en waarom mislukte de operatie nou eigenlijk. Wat klopt er van de verhalen die er over worden verteld.

Op woensdag 11 mei is er weer de jaarlijkse excursie. Zoals we een vorige keer al gemeld hebben gaan we dit jaar samen met Historische Kring Oosterhout, Slijk-Ewijk, Valburg e.o. naar Den Bosch. Daar genieten we eerst van koffie met een lekkere Bossche Bol. Daarna maken we een interessante rondvaart met gids over de Binnen-Dieze waarin we veel horen over de geschiedenis en de ontwikkeling van 's-Hertogenbosch. 's Middags genieten we van een heerlijke lunch. Ook brengen we een bezoek aan het Zwanenbroedershuis. Meer bijzonderheden volgen in een apart bericht. Kosten zullen ca € 65,00 p.p. bedragen. Instappen (touringcar) kan in Slijk-Ewijk, Oosterhout of Zetten.

Begin mei zijn ook de uitgestelde herdenkingen van de Betuwse evacuatie naar Geraardsbergen e.o. in België. Een delegatie uit de Overbetuwe, bestaande uit vertegenwoordigers van de gemeente en van ons bestuur zal daar op uitnodiging aanwezig zijn. We zullen u daarvan t.z.t. verslag doen.

De samenwerking met Oosterhout verloopt uitstekend. We zijn weer een aantal keren samen geweest o.a. om te bespreken wat er in deze Oud Neis komt en welke problemen we samen zouden kunnen oplossen. Zo zoeken we beide naar menskracht in de vorm van vrijwilligers die werkzaamheden voor ons documentatiecentrum willen verrichten, of een artikel willen schrijven.

Komt u ons versterken? Kent u mensen die we kunnen vragen? Geef u op of geef ons een tip. Bel of mail ons even s.v.p. (zie colofon).

Een bijzondere activiteit begin van dit jaar was de productie en de presentatie van het Jumboboek. We zijn best trots op wat we hebben gemaakt en krijgen ook van velen complimentjes. Dat stimuleert.

Op dit moment werkt een aantal mensen hard aan een boekje over Molen de Vink in Herveld, over de geschiedenis van enkele grote toeleverende boerderijen en de ontwikkeling van Herveld als dorp. Dat boek wordt op 10 september op Open Monumentendag bij de molen aangeboden aan de wethouder van de gemeente Overbetuwe. Een volgende keer meer hierover.

Nieuwe leden HKMB: mevrouw E. van Gelderen, mevrouw A. Hoogland, de heer H. Berns, de heer B. Hasselbach.

Huisgenootleden: mevrouw R. van den Berg, mevrouw A. Pols, de heer M. van Gelderen, de heer R. Renders.

Op dit moment telt onze club ongeveer 165 leden. Dat is eigenlijk best weinig voor vier grote dorpen en twee kleinere. Daarom zijn nieuwe leden van harte welkom. Maak reclame voor uw club: hoe meer leden we hebben hoe meer we kunnen betekenen voor de geschiedenis van onze dorpen. Samen staan we sterker. Het bestuur wenst iedereen een mooi, gezond en warm voorjaar.

*Molen de Vink, Herveld
Afbeelding van website*

Jumbo en HKMB

Marie Elings

Ergens vorig jaar werden wij - Historische Kring Midden-Betuwe - gebeld met de vraag of wij in samenwerking met Jumbo een 'historisch plaatjesboek' wilden maken. Ja natuurlijk wilden we dat!

In overleg met Teun van Blijderveen van Jumbo Heteren en Zetten is toen besloten om allerlei oude foto's van de dorpen Zetten, Heteren, Hemmen, Randwijk, Herveld en Andelst te selecteren en in rubrieken onder te brengen. Het nog lege boek kon gratis bij de plaatselijke Jumbo-vestiging worden opgehaald. Bij elke € 10,00 aan boodschappen kreeg je vier plaatjes die je vervolgens in het boek op de daarvoor bestemde plaats kon plakken. Afgelopen januari ging de actie van start.

Vooral onze leden Ed Janssen (Hemmen) en Daan Viergever (Zetten) hebben zich enorm ingezet om foto's uit te zoeken en van bijbehorende tekst te voorzien. Na een paar weken plakken heb je een boek om vaker te bekijken en te genieten van beelden uit vroeger tijden.

Foto: Teun van Blijderveen van Jumbo Heteren/Zetten.,

Op de foto: start van de actie begin januari 2022, van links naar rechts Peter van Kempen (Jumbo Zetten), Wim Huijbrechts (voorzitter HKMB), Daan Viergever (lid HKMB), Ed Janssen (bestuurslid HKMB), Marie Elings (secretaris HKMB)

In Memoriam: Diny Holsbrink

Dini Huijbers

Op 28 december 2021 overleed Diny 'zuster' Holsbrink-Post.

Diny is geboren op 24 juni 1939 in Vriezenveen.

Ze trouwde in 1962 met Henk Holsbrink en ze vestigden zich in Bergen op Zoom. Daar werden hun zonen Dik en Han geboren. In 1965 verhuisden ze naar Oosterhout, waar hun dochter Hetty werd geboren. In 1969 volgde Diny zuster Kroes op als wijkverpleegster in Oosterhout en Slijk-Ewijk. Dat was nieuw voor haar, want ze was geen werk in de thuissituatie gewend, alleen in een ziekenhuis. Het was even wennen, maar het ging prima en ze was blij met haar collega's.

Dini heeft 32 jaar als wijkverpleegster bij het Groene Kruis gewerkt en is hier in 2001 mee gestopt.

Bij haar afscheid schreef een collega:

Als een vlinder vliegt ze van de ene patiënt naar de andere.

Diny heeft diverse artsen zien komen en gaan, terwijl zij gewoon doorging met haar prachtige en dankbare werk. Diny zat vol met anekdotes als ze over haar werk vertelde. Een mooie was wel deze:

Diny zei: "Ik moest naar een echtpaar waar de man een wasbeurt kreeg (uit de wasbak, er was nog geen douche). Omdat ik op vakantie zou gaan kreeg ik in mijn schortzak iets gedrukt met de woorden: "geld voor een ijsje voor de kinderen in de vakantie, maar..... niet aan mijn vrouw vertellen". Daarna ging ik weg en kwam in de keuken zijn vrouw tegen. Ook zij gaf mij iets in de schortzak en zei daarbij: voor een ijsje voor de kinderen in de vakantie, maar niet tegen de baas vertellen!"

In 2006 is haar man Henk overleden, waarmee ze een enorme klap kreeg en zich terugtrok uit het sociale leven. Jaren later krabbelde ze weer op en ging andere dingen doen, ze werd vrijwilliger voor de Zonnebloem en bracht eten rond voor Tafeltje Dekje en ze ging zingen in het koor in Oosterhout.

Om de veertien dagen ging ze met een groepje dames en Peter Burgers als 'leraar' biljarten in dorps huis Beatrix in Slijk-Ewijk. Dit heeft ze een aantal jaren gedaan totdat Peter overleed. De groep was niet meer compleet en is in zijn geheel gestopt.

Met het overlijden van Diny Holsbrink verliest de Betuwe een icoon, waar heel veel over te vertellen valt.

Het verhaal van boerderij Nieskenland op Loenen

Con Koffeman

In 2003 deden Fred en ik mee met het Alterra-project 'Het verhaal achter de boerderij' in het kader van 'het jaar van de boerderij'. We kochten boerderij Nieskenland of Nieskenland eind december 1999. Het Alterra-project was voor ons een uitstekende gelegenheid om de geschiedenis van 'Nieskenland' uit te zoeken. Het verslag van ons onderzoek is in het Alterra-rapport vastgelegd¹. We hebben er met veel plezier gewoond en gewerkt. Op verzoek van de redactie van 'Oud Neis' vindt u hieronder het verslag van boerderij Nieskenland uit het Alterra-rapport met wat aanvullingen.

Herkomst van de naam Nieskenland is onbekend.

In 'De Betuwe' van 3 augustus 1962 is een artikel te vinden, waarin de naam Nieskenland, voor zover de schrijver weet, voor het eerst voorkomt. Wel vinden we het volgende beschreven: een schuldbekentenis van 21 juli 1768, waar Gerrit en Gerritje Janssen van Doorn verschijnen voor Mr. Johan Michiel Roukens en verklaren, dat zij f 2800,00 schuldig zijn, als kooppenningen voor deze bouwhof De Grote Doorn en voor tweederde voor Nieskenland. Zij betaalden bijna f 200,00 per ha. Voor dit bedrag werd f 100,00 rente per jaar berekend, 3,5%, nu ruim 250 jaar geleden.

1832: Willem Roeleven verkoopt Nieskenland aan Gerrit Willem Ederveen.

Volgens de Onderliggende Aanwijzende Tafel (OAT) van de Kadastrale Kaart van Loenen uit 1832 was perceel nr. 46 (Nieskenland) eigendom van herbergier Willem Roeleven op Loenen. Het bouwland was ruim 3 ha groot. In hetzelfde jaar kocht Gerrit Willem Ederveen, tabaksplanter uit Oosterhout, Nieskenland². De Kadastrale kaart vertelt, dat het perceel toen ook al aan drie zijden omgeven werd door een sloot. Tegenwoordig worden deze sloten als volgt aangegeven: De A sloot ligt aan de noordgrens en wordt tweemaal per jaar geschoond door het Polderdistrict Over-Betuwe (nu Waterschap Rivierenland); de B sloot aan de westzijde wordt eenmaal per jaar geschoond ten laste van de eigenaar van Nieskenland; de C sloot aan de oostzijde wordt zo nodig geschoond. Het perceel was opgesplitst in twee delen: de boomgaard en tabaksgrond. Daartussen bevond zich een uitweg (oprij pad) die zich als een zichtlijn door de landschapstuin naar achteren uitstrekt.

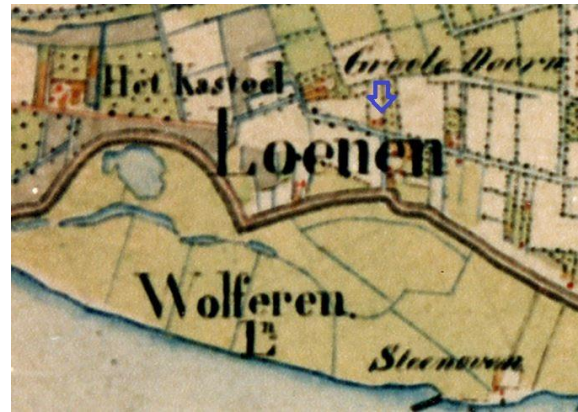

Twee fragmentjes uit het fotoalbum van de familie Elings

1832: linksboven: de Grote Doorn;
midden: perceel 46 zonder bebouwing

TMK 1850: Nieskenland, nu met bebouwing

T- boerderij Nieskenland

Bouw en verpachting van de boerderij

Gerrit Willem Ederveen liet de boerderij ergens tussen 1844 en 1848 bouwen en verpachtte deze aan Derk van Altena en zijn gezin³. Zij waren de eerste bewoners. Derk kwam uit Dordrecht, waar nog in 1844 zijn vijfde kind werd geboren. Het zesde kind kwam in 1848 op Nieskenland ter wereld. De originele houten schoorsteenmantel uit de voorkamer dateert uit het midden van de 19e eeuw. Dat lijkt de veronderstelling te bevestigen, dat de bovengenoemde bouwtijd klopt. In ieder geval is de boerderij op de kaart van 1850 ingetekend (zie TMK kaart boven). Gerrit van Altena en Hendriaantje van Kranen woonden van 1887 tot 1918 op Nieskenland. Derk van Altena, zoon van bovengenoemd echtpaar en Hanneke de Bruyn trouwden in 1879. Zij kregen veel kinderen. Vanaf de jaren '40 in de 19e eeuw woonden drie geslachten van Altena op de boerderij.

Nieskenland naar Heerlijkheid Loenen

In 1889 werd de boerderij in verpachte staat verkocht aan freule Clara Fabricius, eigenaresse van de Heerlijkheid Loenen. Daarmee maakte het pand met grond deel uit van het landgoed Loenen. In 1922 werd de familie van Altena door de freule Fabricius uit hun huis gezet. Er werd gefluisterd vanwege stroperij en één van de dochters zou zwanger zijn van de vrijgezelle koetsier van het landgoed.

Daarna kwam de familie Elings op Nieskenland wonen met zoon Gerrit en dochters Janna en Coba. In 1929 overleed de freule en ging de Heerlijkheid Loenen over naar haar neef baron Van Boetzelaer.

Zoon Gerrit Elings

Vader en zoon Elings

Schade aan en herstel van boerderij Nieskenland in en na WO II

Tijdens WO II werd de familie Elings geëvacueerd naar België. Tijdens de leegstand werden Duitsers ingekwartierd. Ze namen spullen mee uit de boerderij en richtten veel schade aan. Voor 1940 werd het water in de put buiten als drinkwater gebruikt. Dat was na de oorlog niet langer verantwoord vanwege de rommel die er werd ingegooid. De familie Elings liet een waterpomp aanbrengen nabij de put. In de jaren 50 lieten zij de bijkeuken moderniseren als keuken en verplaatsten zij de pomp naar binnen

Familie Elings

Gerrit Elings met Janna en Coba

Gerrit Elings in actie ca. 1950

De waterput met hefboom

Nieskenland met melkbussen aan de Loenensestraat

1999 Nieskenland te koop

Zoon Gerrit stierf in 1998 zonder een opvolger voor de boerderij achter te laten. Toen in dezelfde tijd baron Van Boetzelaer overleed, kochten wij Nieskenland op 28 december 1999 en werden daarmee de eerste bewoners die eigenaar waren. Deze aankoop was niet ondoordacht, maar wel snel tot stand gekomen. De verkoop geschiedde bij inschrijving met kijkdagen op 8 en 11 december. Biedingen moesten voor 16 december binnen zijn en op 17 december was

de gunning. Het transport was op 28 december 1999, want per 1 januari 2000 zou de nieuwe Natuurschoonwet gewijzigd worden. Nieskenland zou daarmee de landgoed status met 1,7 ha behouden. Over de bieding kan nog gemeld worden dat er 7 mensen waren bij de laatste f 25.000,00. Hoe spannend was dat!

Oude luiken vervangen door nieuwe

Luik met initialen van Gerrit van Altena

Een van de nazaten van de Van Altena's, Rob van Altena (1931 - 2014) wist te vertellen, dat zijn overgrootvader, Gerrit van Altena (1839) zijn initialen in een varkensluik gekerfd zou hebben. Na enig speurwerk hebben we inderdaad 'G v A' teruggevonden.

Deze oude luiken hebben we ongeveer tien jaar geleden naar het originele voorbeeld vervangen. Ook de

bouwstenen vertellen hun verhaal. Er zijn meerdere soorten baksteen gebruikt voor de muren. Helaas ontbreken de tekeningen om aanbouw of verbouw te herleiden. Het archief van Loenen is, zoals bekend, in de oorlogswinter door vandalisme van Engelse militairen in vlammen opgegaan. Verder was geen vensterglas meer heel en goed verstopte spullen waren verdwenen zoals de voorraad in de kelder en zilver en antiek.

Tuinhuisje voor 'Haagse bleekneusjes'

Na de oorlog kwamen mensen uit het Westen om hier aan te sterken. De schitterende natuur, de gemoedelijke sfeer en de rust die mensen hier vonden, maakten dat zij baron Van Boetzelaer toestemming vroegen om in de boomgaard een klein huisje te mogen bouwen. De baron stemde hierin toe, maar wel onder voorwaarden. Ze moesten Gerrit Elings helpen met het plukken van pruimen en bessen. Dat weten we van iemand, die met haar gezin 24 jaar lang tijdens de zomervakantie in het huisje doorbracht⁴. Haar man zocht uit bij welke veiling het meest geboden werd en bracht het fruit er met de auto naartoe. Gerrit Elings hoefde dan niet met de pony voor het wagentje het fruit zelf weg te brengen. Voor de verkoop van Nieskenland werden de beestenhokken en het tuinhuisje afgebroken. Slechts een waterleiding bleef als herinnering.

Het tuinhuisje met zomergasten

Ponywagen met Gerrit Elings

Nieskenland, voorbeeld van een authentieke boerderij

In 1999 hoorden wij, dat Nieskenland te koop zou komen. Om eerlijk op te biechten: wij hebben er heel wat keren langs gereden en gefantaseerd over de boerderij die verscholen lag achter zeker 30 coniferen van vier tot vijf meter hoog! Mijn man en onze jongens droomden ervan! En eenmaal binnen tijdens de kijkdagen waren we niet meer te houden. Zoveel authentieke elementen, schuiframen met pennen en bruikbare horren, een opkamer met bedsteden en oude paneeldeuren met eitjes, een voorkamer met een prachtige kastenwand van kraaldelen met zes lagen betengeld behang, een houten schoorsteen. Ook was er een houten vloer waar we doorheen traptten, maar daar moest je doorheen kijken. In de hal, keuken en kelder lagen grijze en rode estriken, in de kelder stond nog een houten aanrechtkast met paneeldeurtjes en op de deel een oude werkbank met bankschroef, verder een koeien- en ponystal.

De ponystal

Wij hebben de boerderij met veel respect voor de historie aangepast aan deze tijd. De boerderij ademde de sfeer van de 19e eeuw. Zelfs de koeienringen van de deel deden bij ons dienst als handdoekringen in de badkamers en toiletten. Dat verbouwen en restaureren kostte veel energie, maar een dergelijk monument in originele staat terug te brengen, met overigens de luxe van deze eeuw, gaf veel voldoening.

In de jaren '60 of '70 van de vorige eeuw zijn de luiken van het huis gehaald (vanwege mogelijk geldgebrek voor het verven of restaureren). De oude luiken (inclusief beslag) zijn op de zolder van de deel teruggevonden, want alles werd immers bewaard! Dit beslag (scharnieren e.d.) was gedeeltelijk nog bruikbaar en is gebruikt als voorbeeld bij het maken van de nieuwe luiken.

De boomgaard

Buiten zijn de enorme rijen klein fruit teruggebracht tot behapbare hoeveelheden en meer variaties: witte en rode bessen, bramensoorten, frambozen en wijnbessen. De landgoed status verplichtte ons voor iedere fruitboom, die omging een nieuwe te plaatsen. Daardoor is er een grote verscheidenheid aan soorten gekomen zoals veel inheemse pruimensoorten: Anna Spath, Belle de Louvain (Schone van Leuven, de Bellevijn of als 'scheldnaam'

Hengstenkloten), de Czar, Dubbele Boerenwitte, Early Laxton, Hauszwetsche, Mirabelle de Nancy, Monsieur Hatif, (Blauwe wijnpruim of Franse wijnpruim), Ontario, Opal, Reine Claude d'Oullins, Reine Claude Verte, Reine Victoria en tot slot Eldense Blauwe of Rivers Early Prolific.

Appelsoorten: Notaris appel, dubbele Binderzoet, rode Boskoop, Dubbele Bellefleur, Groninger Kroon, Ingrid Marie en Sterappel.

Perensoorten: Doyenne du Comice, zoete Brederode, Zwijndrechtse Wijnpeer, Conference, Gieser Wildeman, Kweeper en Kleipeer.

Op de foto's links van boven naar beneden:

Belle de Louvain, de Bellevijn of 'Hengstenkloten', Dubbele Boerenwitte, Mirabelle de Nancy, Eldense Blauwe, Notarisappel, Groninger kroon, Zwijndrechtse Wijnpeer, Zoete Brederode (stoofpeer), mispel

Verder hadden we mispels en noten: Amandelbomen (eerste bloesem in het voorjaar) Walnotenbomen, roodbladige en groenbladige Hazelaars⁵.

Van de appels, peren en walnoten lieten we sap en olie persen. Vele jam- en geleisoorten, chutneys, siropen, vruchten op alcohol hebben we gemaakt. Feesten werden er gevierd. We hebben er intens van genoten! Toch werd het ons teveel en besloten wij de boerderij te verkopen. Tot ons grote verdriet stierf Fred op 22 juli 2019 en ging zijn wens om vanuit de boerderij te worden begraven in vervulling.

Op 30 augustus 2019 werden Siegrit en Jan Mulder de nieuwe eigenaren van Nieskenland.

*Nieskenland
(net na de oorlog)*

¹ Saverda, I.E. & J.R. Mulder, 2003. Het verhaal achter de boerderij. Een zoektocht van boerderijeigenaren uit de Over-Betuwe naar het verleden van hun boerderij als inspiratiebron voor de toekomst. Wageningen. Alterra. Rapport 863.

² Voormalig archief van de Gemeente Valburg te Andelst.

³ Voormalig Archief van de Gemeente Valburg te Andelst

⁴ Fred heeft die mevrouw destijds gesproken, maar vergeten om haar naam te vragen.

⁵ De afbeeldingen van het fruit zijn afkomstig van Wikipedia en uit Amato, 1952. Nationale Fruitactie. Appel, peer, druif, perzik, pruim uit de Nederlandse tuin. Doetinchem. Misset.

Heteren, bakermat van de bodemkartering in Wageningen

John Mulder

W.A.J. Oosting (1898-1942) was een Wageningse veldbodemkundige en grondlegger van de bodemkartering en van de historische geografie. Hij promoveerde in 1936 bij professor C.H. Edelman op de bodemkartering van Wageningen en omgeving, waaronder een gedeelte van de voormalige gemeente Heteren¹. Tijdens het veldwerk kwam hij in contact met een aantal Heterense landbouwers zoals Verwoert van Liefkenshoek, Van Schaik van de Boterhoek en Van Welie (Boterhoeksetraat). Met Hendrik van Schaik raakte Willem Oosting bevriend. Na zijn dood in 1942 nam Edelman zijn werk over. Direct na WO II richtte hij in augustus 1945 de Stichting voor Bodemkartering (Stiboka) op². Piet Harbers uit Heteren was één van de eerste medewerkers. Hieronder volgt een korte beschrijving van het bodemkundige onderzoek door Oosting in Heteren en de rol die Hendrik van Schaik en Piet Harbers speelden bij de Stichting voor Bodemkartering.

Afb. 1 Willem Adriaan Johan Oosting¹

BODEMKUNDE EN BODEMKARTEERING IN HOOFDZAAK VAN WAGENINGEN EN OMGEVING

PROEFSCHRIFT
TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN
DOCTOR IN DE LANDBOUWKUNDE
OP GEZAG VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS
DR. W. C. MEES RAIS, HOOGLEERAAR IN DE
STAATHUISBOUWKUNDE, DE STATISTIEK EN
HET NEDERLANDSCH AGRARISCH RECHT, TE
VERDEDIGEN VOOR EEN DAARTOE BENOEM-
DE COMMISSIE UIT DEN SENAAIT DER LAND-
BOUWHOOOGESCHOOL OP WOENSDAG
25 MAART 1936 TE VIJFTIEN UUR DOOR

W. A. J. OOSTING

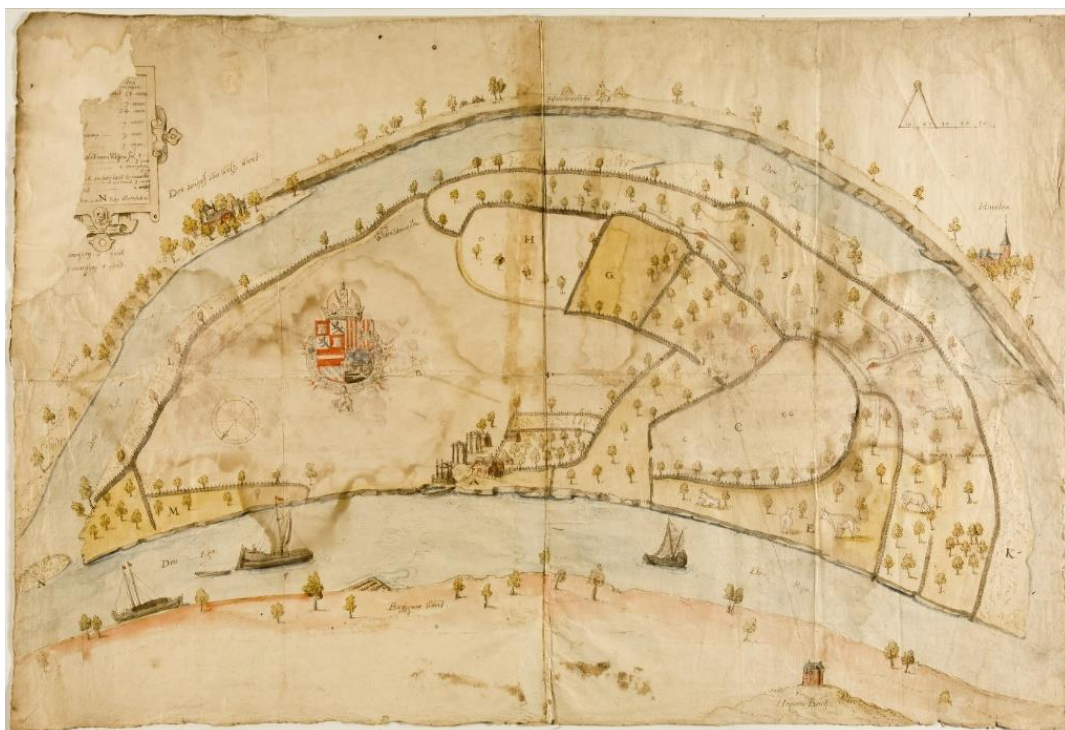
H. VEENMAN & ZONEN — WAGENINGEN

Afb. 2 Titelblad van zijn proefschrift²

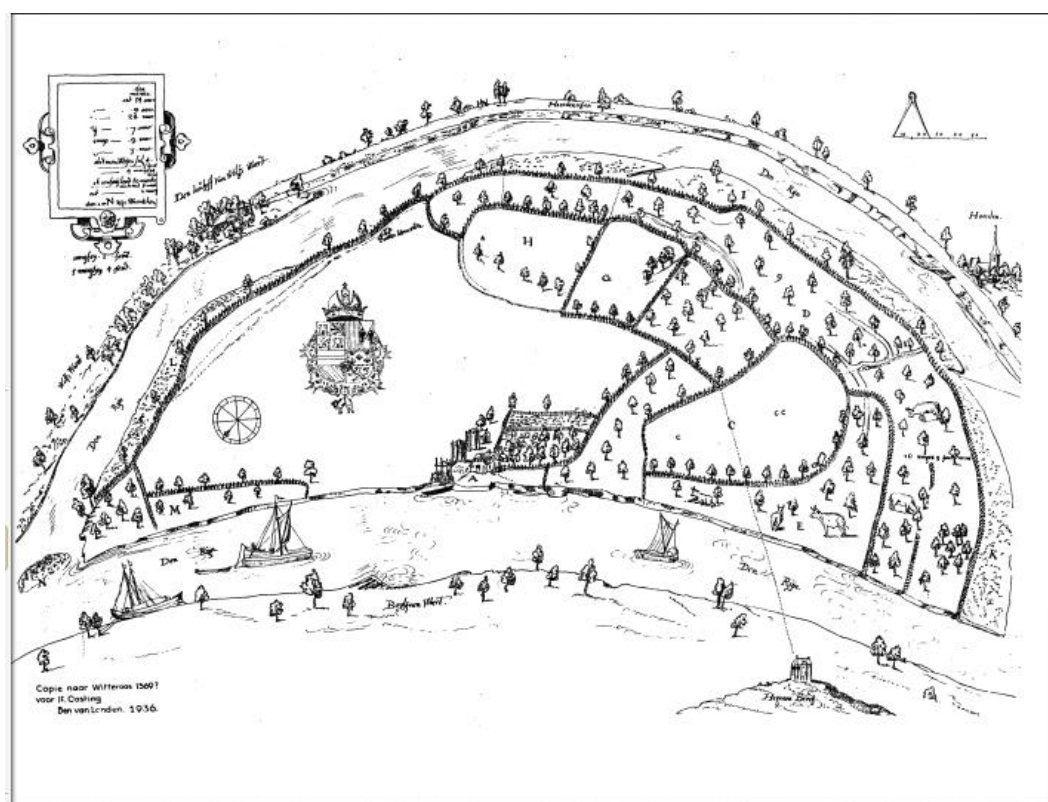
W. Oosting grondlegger van de bodemkartering in Nederland

In Nederland stond de bodemkartering in de jaren dertig van de vorige eeuw nog in de kinderschoenen. Rusland, Duitsland en de Verenigde Staten waren veel verder. Oosting moest zelf veel uitzoeken. Sommige collega's en aanvankelijk zelfs Edelman stonden sceptisch tegenover zijn aanpak. Dat weerhield hem er niet van om zijn eigen weg te gaan. Hij begon met de omgeving van Wageningen en Heteren te verkennen. Samen met medewerkers en studenten trok hij gewapend met boor en spade het veld in om de diverse bodems te ontdekken en vervolgens in kaart te brengen. De Edelmanboor of vleugelboor was nog niet in zwang. Hij gebruikte naaldboor, lepelboor en avegaar. Met zoutzuur bepaalde hij of er kalk in de grond zat.

Oostings methode van karteren had toen al een integrale aanpak: naast veldbodemkunde, ook geologie, geomorfologie, historische geografie, hydrologie en vegetatie kwamen aan bod. In de archieven ontdekte hij een belangrijke bron: oude kaarten. Daarvan liet hij er sommige door kunstenaars kopiëren zoals de prachtige kaart van de Maneswaard uit 1568, gekopieerd door Ben van Londen (afb. 3 en 4). De kopieën kregen veelal een plaats in zijn proefschrift.

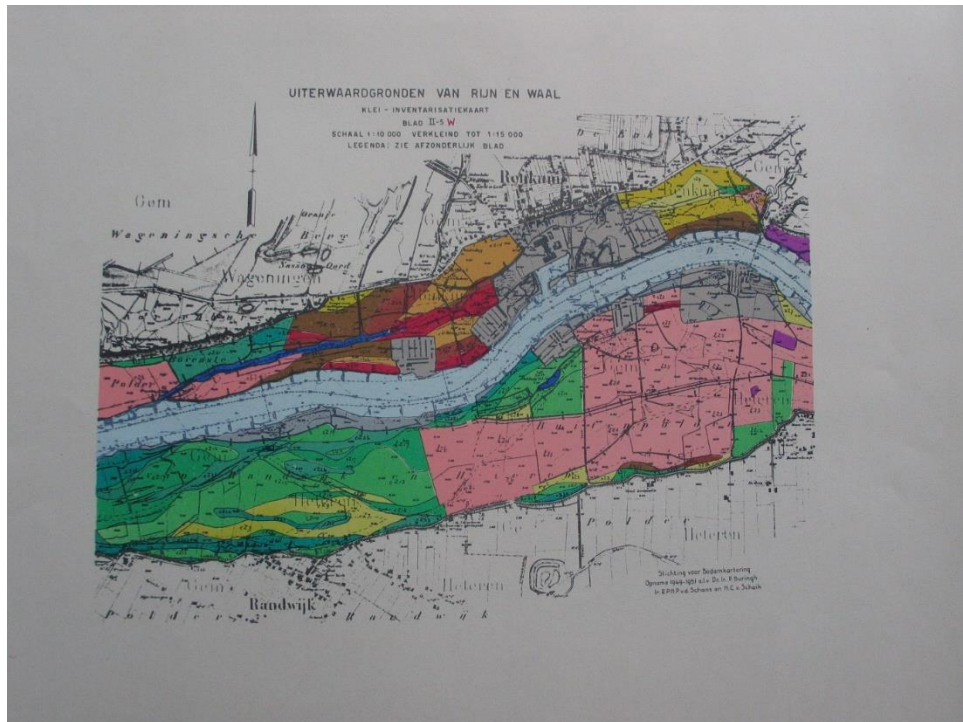
Afb. 3 De Maneswaard door Thomas Witteroos in 1568³

Afb. 4 De Maneswaard, gekopieerd door Ben van Londen (Oosting 1936)

Dat Oosting oog had voor het landschap, lezen we onder meer op blz. 53 van zijn proefschrift: 'Omstreeks Paschen slingeren de oude loopen zich soms als witte slangen door het veld, ten gevolge van den overvloedigen groei van Cardamine pratense, de pinksterbloem, hetgeen men fraai kan zien als men van den Dijk te Heteren naar den Nijburgh rijdt en den blik naar het Zuiden richt'. Verder trok hij zich het lot van de Rijnuiterswaarden aan (blz. 55): 'Het is zeer jammerlijk dat onze beste uiterwaarden door de steenfabrieken afgebakken worden. Weliswaar moet na de 'roof' de bovengrond, weer opgebracht worden, maar het

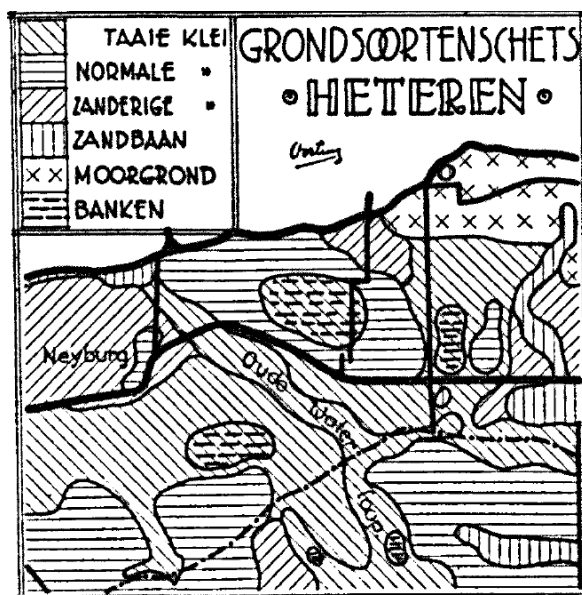
resultaat is meestal een zeer bedorven 'doodde' grond, die vele jaren nodig heeft om weer tot biologisch leven te komen'. In 1953 waren al grote delen van de Heterense uiterwaarden afgegraven voor de steenfabricage (afb. 5)⁴.

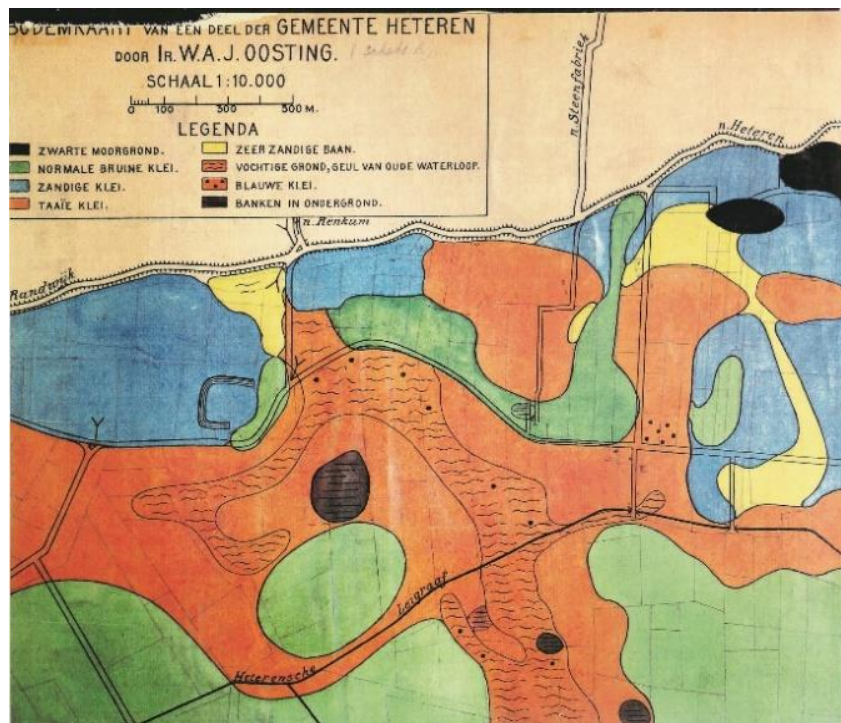
Afb. 5 1953 Klei-inventarisatiekaart met de afgegraven percelen in het roze, bruin en rood en niet afgegraven in het groen (Buringh 1953)

De bodemkaart van een gedeelte van de gemeente Heteren

Oosting maakte diverse gedetailleerde schetsen en bodemkaarten zoals die van Bennekom en Heteren. Hij liet ze door lokale kunstschilders overtekenen en/of inkleuren⁵. In Heteren maakte hij een grondsoortenschets (afb. 6) en een bodemkaart (afb. 7)⁶, die Ben van Londen inkleurde. Schets en bodemkaart komen qua patronen in grote lijnen overeen. Oosting raakte tijdens het veldwerk in Heteren bevriend met landbouwer Hendrik van Schaik van boerderij De Boterhoek. Hij assisteerde Oosting bij het veldwerk en leerde van hem de kneepjes van het vak. Dat kwam hem later goed van pas.

Afb. 6 Grondsoortenschets Heteren (Oosting 1936)

Afb.7 Bodemkaart
door W.A.J. Oosting
(1936)

Hieronder volgt een beknopte beschrijving van de legenda-eenheden op afbeelding 7.

Zwarte moorgrond (donkerbruin ingekleurd zonder golvende lijntjes):

‘Oeroude woonplekken met door mest en afval aan organische stof verrijkte, lichte gronden, de hoogere plekken, die veilig waren voor overstromingen. Ze zijn rijk aan Germaansch, Romeinsch, Frankisch en Middeleeuwsch aardewerk en steken sterk af bij de omliggende akkers. Zij zijn nog als tuinland bij huis in cultuur, dat zijn zeer zwarte, diep humeuze en gekruimelde, tschernosomachtige gronden⁷. Het fraaiste nabije voorbeeld zijn de vijf akkers te Heteren. Zij vertoonen het geheele profiel door de bewoningsresten der oude Bataven. Een zeer zwarten moorgrond vindt men b.v. voor de hofstede Liefkenshoek, welke grond tot de allerbeste cultuurgronden gerekend moet worden. Een typisch verschijnsel onder moorgronden is het optreden van gele fosfaatplekken’ (blz. 55).

Normale bruine klei (groene kleur): ‘Meer humeuze rivierkleigronden, in geoxydeerden staat, krijgen een bruinere tint. Zoodra grondwater in het profiel gaat overheerschen treden de grijzere kleuren op etc.’ (blz. 56). De gronden maken deel uit van zware stroomruggronden en komgronden.

Zandige klei (blauwe kleur): Zie onderstaande profielbeschrijving (blz. 59):

‘Profielbeschrijving VI. Heteren, Nijburgh.

35 cm, kruimelige, bruine klei. A1.

20 cm, kruimelige. bruingrijze klei, AB,

5 cm, nog kruimelige klei, met gele strepen, AG.

13 cm, grijs zand, C2 G.

30 cm, zandhoudende leem. met roestgele glei⁸ C2 G.

20 cm, grijze klei met roestglei C2 G.

20 cm, zeer grijze, egaal blauwachtige grijze glei G, tot 2 m.

op 140 cm water, op 2 m blauwgrijs klapzand.

type: diep gekruimelde bruine griendgrond (Brauner Auenwaldboden) op grijze griendgrond (auf Grauer Bruchwaldboden)’.

De bodemeenheid zandige klei is een voorbeeld van een relatief laaggelegen stroomruggrond.

Taaie klei (oranje kleur): 'Duidelijk ligt in de strook 'taaie klei' een oude rivierarm'. De gronden liggen vrij laag en zijn daardoor 'vochtig'. We noemen ze nu restbeddinggronden. 'De hoge zandruggen komen goed uit en hangen samen met de oeroude hoge woonplaatsen, met zgn. zwarten moorgrond. De rug in het Z.O. loopt op de vijfakkers. Enkele kleine zandplekken in het N. deel der kaart zijn afgegraven voor dijksonderhoud, of door dijkdoorbraak ontstaan (Waai)' (blz. 123).

Zeer zandige baan (gele kleur): Deze eenheid staat wel in de legenda aangegeven, maar wordt in het proefschrift niet beschreven. Uit de ligging van de kaartvlakken kunnen we opmaken dat de smalle, geel ingekleurde zandbanen in het noordoosten van de kaart uit een hooggelegen stroomrug bestaan en ten noordoosten van de Nijburg uit overslaggronden (ontstaan bij een dijkdoorbraken).

Banken in ondergrond (donkerbruin): 'Zandige afzettingen komen nogal eens voor als banken en ruggetjes. Soms naderen zij de oppervlakte' (blz. 52).

Perikelen in de oorlogsjaren '40-45.

Als geen ander was Willem Oosting een pleitbezorger van de Landbouwhogeschool om het landbouwkundig onderwijs vorm te geven. In 1940 schreef hij in het Landbouwkundig Tijdschrift een betoog voor bescherming van archeologische monumenten. In zijn tijd hadden de archeologen 'nog te weinig school gemaakt'. Na een kort ziekbed overleed Wim Oosting op 5 september 1942. Prof. C.H. Edelman zette het werk van Oosting voort. In januari 1943 maakten de Duitsers het studeren in Wageningen onmogelijk (razzia op 8 januari n.a.v. de roof van persoonskaarten in Wageningen en op 6 februari n.a.v. de dodelijke aanslag op generaal Hendrik Seyffard).

Afb. 8 Prof. C.H. Edelman

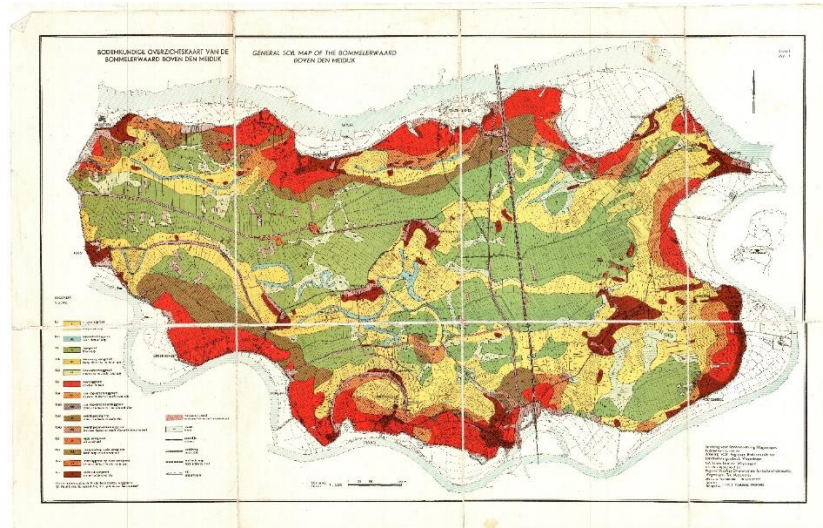

Afb. 9 Hotel Gottschalk in Zaltbommel

Juist in die spannende tijd verzocht F.P. Mesu, directeur van de Cultuurtechnische Dienst, Cees Edelman om de bodem van de Bommelerwaard in kaart te brengen. Dat verzoek kwam als 'een teken des hemels'. Op 15 februari 1943 trok Edelman met zijn assistent Kees Hoeksema naar de Bommelerwaard. Zij begonnen met een studie en de opname in het veld. Vele studenten volgden in hun kielzog, waaronder Buringh, Egberts, Jantzen, Koenigs, Van Liere, Osse en Schelling om 'in de afgelegen en veilig lijkende Bommelerwaard interessant en nuttig werk te verrichten', aldus Edelman.

Hotel Gottschalk aan de Waterstraat in Zaltbommel werd omgevormd tot hoofdkwartier. Eigenaar Harrie van de Laak had nog twaalf joodse onderduikers ondergebracht in zijn hotel. Dat het niet zo veilig was in de Bommelerwaard bleek in de zomer van 1944. Op zaterdag 8 juli om 17.00 uur vielen de Duitsers hotel Gottschalk binnen en schoten Van de Laak

en serveerster Coba Jansen, schuilnaam van Mary Wolff, direct dood. Op de Markt werd Aart Hobo uit Zuilichem neergeschoten, toen hij op de fiets niet onmiddellijk reageerde op een bevel om te stoppen. De Duitsers pakten drie joden in het hotel op. Zij kwamen uiteindelijk terecht in een concentratiekamp, dat ze niet overleefden. Zeven joodse onderduikers hadden zich zo goed verborgen dat de Duitsers ze niet vonden. Op 10 juli wisten ze hun schuilplaats te ontvluchten⁹.

Afb. 10 Bodemkundige overzichtskaart van de Bommelerwaard boven de Meidijk¹⁰

Edelmanboor?

Het veldwerk in de Bommelerwaard ging in de oorlogsjaren onverminderd voort. De onderduikers waren wel voorzichtiger geworden. Het boorwerk werd aanvankelijk verricht met een kurkentrekkerboor (avegaar) en een klapboor, maar die voldeden niet. Kees Hoeksema wist raad. Zijn vader had in Groningen een gereedschapswinkel en die verkocht Jasmin Patentboren (uit Hamburg). Deze boor bleek wel geschikt voor de rivierklei (en werd later Edelmanboor genoemd). Het verhaal gaat dat Henk Egberts de Jasmin boor meenam naar dorpssmid Eijkelkamp in Lathum. Die heeft de boor opgelast en zei: 'Moa da k'ank ok weh makun', en zo geschiedde. Nog een verhaal: de lengte van de Edelmanboor werd niet langer dan 1,20 m, zodat deze nog voorin de kofferruimte van de Volkswagen Kever paste.

Henk van Schaik hoofdopzichter van de Stichting voor Bodemkartering

Na de bevrijding op 5 mei 1945 werd de kartering van de Bommelerwaard voortgezet. Intussen trok Edelman alle registers open en op 24 augustus 1945 werd de notariële akte voor de oprichting van de Stichting voor Bodemkartering (Stiboka) in Den Haag getekend met Edelman als directeur. Het eerste onderkomen werd een pand aan de Hinkeloordseweg 3 te Wageningen. Henk van Schaik van de Boterhoek in Heteren werd hoofdopzichter. Hij ontving vele karteerders op zijn Betuwse boerderij. Hij gaf er praktijklessen aan onder andere Arend Jager, Piet Harbers en Evert van Dodewaard uit Heteren en Geurt Rutten uit Randwijk. Piet Harbers werd in 1946 als boorder bij de kartering van de Betuwe (bij Egberts) ingezet. Dat wil zeggen: boren, netjes uitleggen in twaalf partjes van 10 cm en dan ...op naar de volgende boring. In de namiddag verscheen Henk van Schaik, die de boringen van Harbers naliep, beschreef en de bodemlijnen trok op de veldkaart. Piet Harbers vond dat niks en uiteindelijk gaf Van Schaik toe: Piet mocht zelf karteren.

Ook de personeelsvereniging van Stiboka wist de Boterhoek te vinden. Om het erf stonden verschillende boomgaarden, waaronder een kersenbongerd. Henk van Schaik verdiepte zich verder in het verband tussen kwelverschijnselen langs de binnenzijde van de bandijken en dijkdoorbraken, waarover hij in Boor en Spade I publiceerde¹¹.

Afb. 11 Piet Harbers

Afb.12 Geurt Rutten

*Afb. 13
Evert van Dodewaard*

Afb. 14 Hoofdopzichter Van Schaik

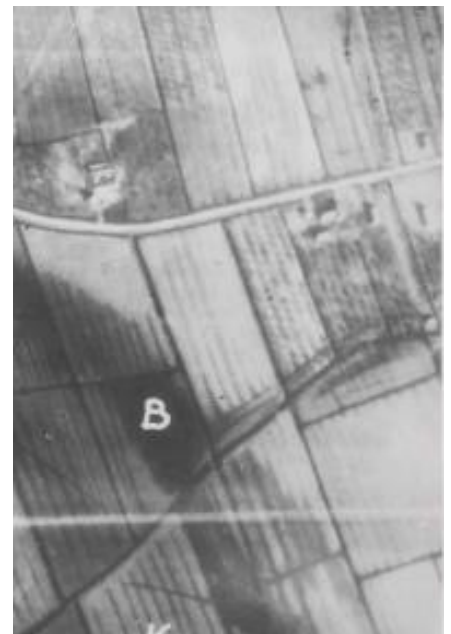
Afb. 15 Kersen eten in de bongerd, met hoed Van Schaik

Honderdduizend luchtfoto's naar Wageningen

In zijn vrije tijd organiseerde Henk Egberts na de bevrijding ontspanningsavonden voor geallieerde militairen in Arnhem die hier nog verbleven. Daar hoorde hij dat er dozen vol met luchtfoto's klaar stonden om – zeg maar – bij het grof vuil gezet te worden. Egberts zag het grote belang in van die collectie en ondernam meteen actie. Op een dag stopte een legertruck voor de deur van Hinkeloordseweg 3 vol met dozen luchtfoto's. Gerrit Staal, de kaartbeheerder van Stiboka heeft zich over de enorme collectie ontfermd en deze toegankelijk gemaakt. Later is de collectie verhuisd naar de afdeling Speciale Collecties van de Wageningse Universiteitsbibliotheek.

Afb. 16 Luchtfoto met de Nijburg en restbeddingen

Afb. 17 Uitsnede met de Boterhoek in de boomgaarden (rechts)

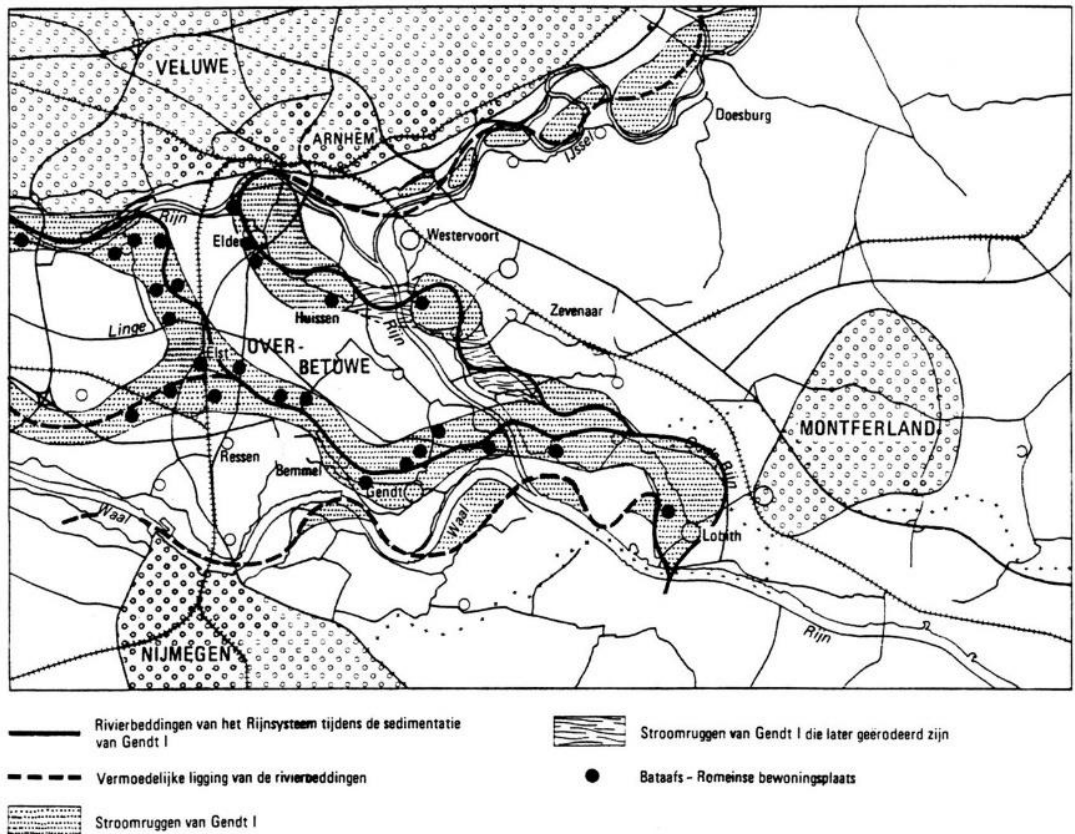
In het voetspoor van Oosting en Edelman naar nieuwe bodemkarteringen

Na de oorlog maakten prof. Edelman en inmiddels ir. Hoeksema de bodemkartering van de Bommelerwaard boven de Meidijk af (afb. 10). De overige studenten studeerden af, kregen hun bul en waaierden uit over het hele land om nieuwe bodemkarteringen op te zetten en uit te voeren zoals die van het Westland door Ir. van Liere, Didam door Ir. Pijls en Groesbeek door Ir. Schelling. Ze borduurden voort op de school van Oosting, die later de school van Edelman werd genoemd. Henk Egberts nam direct na de oorlog de bodemkartering van de Betuwe ter hand met zes medewerkers, waaronder Piet Harbers uit Heteren. In het begin was het veldwerk in de Overbetuwe een hachelijke zaak omdat lang niet alle mijnen geruimd waren. Egberts werkte verder samen met J.R. Modderman (archeologie) en mevr. A. Vlam (historische geografie). Zij trouwde in 1953 met Edelman. In 1950 verscheen 'De bodemgesteldheid van de Betuwe' (afb. 18).¹² De stroomruggronden zijn geel ingekleurd, de komgronden groen en de overslaggronden rood. Donkerbruin: oude bewoningsgronden.

Afb. 18 Bodemkundige overzichtskaart van Over- en Neder Betuwe (Egberts 1950)

In het kader van de ruilverkaveling Over-Betuwe-Noord werd Piet Harbers ingezet bij de gedetailleerde bodemkartering, die onder andere het gebied van Heteren in kaart bracht. In 1958 verscheen de kaart met rapport.¹³ Rond Heteren toont de bodemkaart (afb. 19) stroomruggronden (oranje, geel en lichtgroen), oude bewoningsgronden (rood), restbeddinggronden (blauw), en komgronden (donkergroen). De uiterwaarden van Heteren waren toen al vrijwel geheel afgegraven.

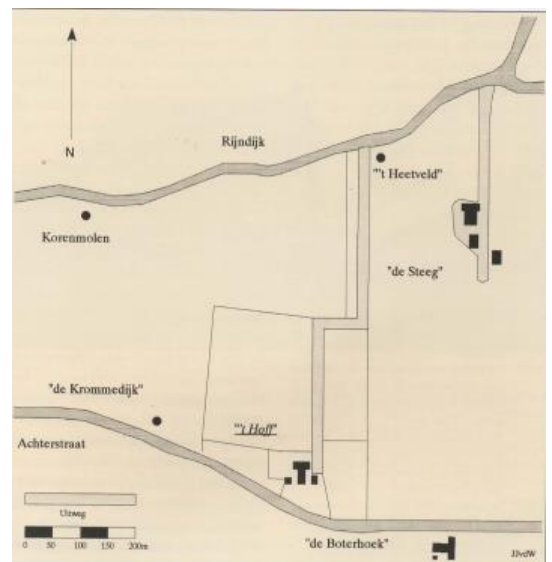
Afb. 21 Het Rijnstelsel in de Romeinse tijd met tussen Elden en Driel de voorgestelde ligging van de Drususgracht (Harbers en Mulder 1981)

Boerderij de Boterhoek in Heteren

We keren terug naar de Boterhoek in Heteren, een in vele opzichten bijzondere boerderij, waarvan de geschiedenis teruggaat naar omstreeks 1800 en die sindsdien wordt bewoond door de familie van Schaik. Willem (Wim) van de Westeringh (1940 - 2016) kwam als jongen veel op De Boterhoek en mede door Henk van Schaik is hij in Wageningen gaan studeren. Hij deed veel onderzoek naar de geschiedenis van Heteren en omgeving, waarvan hij de resultaten in *Tabula Batavorum* en *Terugblik* vastlegde.

Afb. 22 Wim van de Westeringh

Afb. 23 Kaartje van een deel van Heteren¹⁹

Afb. 24 Ansichtkaart van de Boterhoek

De eerste bewoners van de Boterhoek waren:

1. Peter van Schaïk (1787-1844) en zijn vrouw Naleke Samuëls (1788-1855);
2. Hendrik van Schaïk (1821-188) en Alida Jacobs (1831-1899);
3. Jacob Nicolaas van Schaïk (1856-1921) en Jacoba Willemina Tap (1871-1926);
4. Hendrik Cornelis van Schaïk (1898-1961) en Johanna den Hartog (1901-1989);
5. Jacob Nicolaas van Schaïk (1936) en Margritha Hendrina den Hartog (1936);
6. Dirk Cornelis van Schaïk (1966) en Gerrigje Hendrika van Wiggen (1969).

Afb. 25 Coby de Hartog-van Schaïk in haar appartement in Herveld

Coby de Hartog-van Schaïk was een dochter van Hendrik en Johanna van Schaïk. Samen met haar man Geurt de Hartog was Coby jarenlang actief in het naspeuren en vastleggen van elementen uit onze streekgeschiedenis. Coby en Geurt leidden vele geallieerde veteranen door de Betuwe. Geurt en Coby waren beiden lid van HK Kesteren e.o. Coby overleed op 28 juni 2019. Zij was lid van de Historische Kring Midden-Betuwe. Zij werd 92 jaar²⁰.

Tot slot volgen hier wat afbeeldingen van de Boterhoek uit vroegere tijden²¹
Met dank aan Ed Janssen, Clasien van de Westeringh en de familie van Schaïk.

Afb. 26 De rosmolen van de Boterhoek met (bijna onzichtbaar) het werkende paard

Afb. 27 hooiberg

Afb. 28 De nood- of vloed-
schuur van de Boterhoek

Afb. 29 Tekening van de Boterhoek door W.F. van Reine, ergens tussen 2007-2012 (Gelders Archief 1592 – 289)

- ¹ Oosting, W.A.J., 1936. Bodemkunde en bodemkartering in hoofdzaak van Wageningen en Omgeving. Proefschrift. H. Veenman en zonen. Wageningen.
- ² Mulder, John, Jur Heerema en Gerrit Staal, 2020. Stiboka, een terugblik. In: Boor en Spade XXI: 2-33. Wageningen. Drukwerkconsultancy Bunnik.
- ³ Gelders Archief 0012 Gelderse Rekenkamer 1413.
- ⁴ Buringh, P., 1953. Rapport betreffende de inventarisatie van de uiterwaardgronden langs de Rijn en de Waal, ten behoeve van de steenindustrie. Wageningen. STIBOKA. Rapport 282.
- ⁵ Veelen, Dick van en Rob de Windt, 2012. Ben van Londen. 1907 – 1987. Schilder aan de Nederrijn. Blauwdruk.
- ⁶ De gekleurde bodemkaart van Heteren is niet in het proefschrift van Oosting opgenomen
- ⁷ Tschernosom of chernozem: Russisch voor zwarte aarde.
- ⁸ Gleï = gleij: roestvlekken.
- ⁹ Kooman, Cees, 2008. De overval op hotel Gottschalk. Zaltbommel, juli 1944. In: Bijdragen en mededelingen. Historisch jaarboek voor Gelderland: XCIX, 201-227. Arnhem. Vereniging Gelre.
- ¹⁰ Edelman, C.H., L. Eringa, K.J. Hoeksema, J.J. Jantzen en P.J.R. Modderman.
Een bodemkartering van de Bommelerwaard boven de Meidijk. Verslagen van Landbouwkundige Onderzoekingen. No 56.18.
- ¹¹ Schaïk, H.C. van, 1948. Over de kwel als oorzaak van dijkdoorbraken. Boor en Spade 1: 164-170. Wageningen, STIBOKA/Utrecht. Oosthoek.
- ¹² Egberts, H., 1950. De bodemgesteldheid van de Betuwe. Versl. Landbouwk. Onderz. No. 56.19. Wageningen. Stichting voor Bodemkartering.
- ¹³ Zegers, H.J.M., 1958. De bodemgesteldheid van de Over-Betuwe. Noordelijk deel. Wageningen. Stichting voor Bodemkartering. Rapport 484.
- ¹⁴ In 1970 kwam ik in dienst bij Stiboka. Piet Harbers werd mijn leermeester bij de karteringen in het rivierengebied.
- ¹⁵ Medewerker van de toenmalige Rijksdienst voor het Oudheidkundig onderzoek (ROB)
- ¹⁶ Medewerker van de toenmalige Rijks Geologische Dienst (RGD) te Haarlem.
- ¹⁷ Willems, W.J.H., 1986. Romans and Batavians. A regional Study in the Dutch Eastern River Area. Amersfoort. Dissertatie.
- ¹⁸ Harbers, P. en J.R. Mulder, 1981. Een poging tot reconstructie van het Rijnstelsel in het oostelijk rivierengebied tijdens het Holoceen, in het bijzonder in de Romeinse tijd. K.N.A.G. Geografisch Tijdschrift XV, 5: 404-421.
- ¹⁹ Westeringh, W. van de, 1997. Boerderij 't Hoff te Heteren 1406-1945. In: Tabula Batavorum XV, 2: 44-49.
- ²⁰ Viergever, Daan, 2019. In memoriam: Coby de Hartog-van Schaïk. In: Berichten uit de Midden-Betuwe: 4, 13.
- ²¹ Historisch Boerderij Onderzoek De Boterhoek z.j.

Een oude tekst vertelt

Harrie Lamers

Eerst even voorstellen: mijn naam is Harrie Lamers, geboren te Oosterhout in 1942. Mijn vader Gradus Lamers werd in 1902 te Slik-ewwik geboren; zijn ouders waren Theodorus Lamers en Everdina Visser en woonden aan de Dorpsstraat 19. Gradus ging naar de openbare school in het verenigingsgebouw. Mijn vader Gradus heeft de Grote Oorlog als puber meegemaakt; regelmatig vertelde hij over de ondergang van de 'Tietaniek' (Titanic)

Opa Theodorus Lamers (1870-1945)

Oma Everdina Catharina Visser (1864-1948)

*1929 staand: Gradus Wilhelmus Lamers, buurman Krijnen, Wilhelmina Lamers
onder: Theodorus Lamers, Hendrika (Drika) Lamers, Everdina Lamers-Visser*

*Schoolfoto Slijk-Ewijk uit 1912 met vader Gradus Lamers, tweede rechtsboven.
Mijn vader leerde het schildersvak in Oosterhout bij De Leeuw, die ook (of zijn zoon) - samen met An Pardoel - een café had aan de Dorpsstraat in Oosterhout.*

Café de Leeuw, nu Dorpstraat 20

Hij trouwde met Johanna Besselink (1902) uit Herveld. Zij verhuisden naar Oosterhout. Daar zit nog wel een verhaal aan vast.

Van Gansstraat naar het 'houten huis' aan de Peperstraat en terug.

Wij woonden in de Gansstraat 4, een nieuw huis. Daar ben ik geboren. In 1944 kwam een peloton SS'ers die het huis wilden gebruiken als uitkijkpost op Nijmegen waar de Amerikanen lagen. Het huis had namelijk een koekoeksraam, een rond raam in de punt van de

gevel. Nu lag mijn moeder met een miskraam boven te bed. Mijn vader zei dus tegen de SS'ers, dat ze moesten wachten; en dat deden ze ook. Samen met de timmerman Wim Driessen en de bloemist Hent Opgenoort werd moeder op een ladder gelegd en via de trap naar beneden afgevoerd. De vrachtrijder Huisman uit Slijk-Ewijk heeft haar op paard en wagen met de kinderen gebracht naar haar schoonfamilie Grad Matijssen, gehuwd met Mina Lamers, te Slijk-Ewijk; dezen woonden in het ouderlijke huis. Wegens dit gebruik als uitkijkpost door de SS'ers werd later het huis door de Amerikanen gebombardeerd. Mijn vader werd door de Duitsers opgepakt voor de Arbeitseinsatz; deze mannen verbleven in een boerderij in de Balversehoek. Hun taak was dode dieren (schapen, koeien, paarden, geiten, kippen enz.) te verzamelen en te begraven; er zat ook wel eens een gesneuveld soldaat bij. Ook loslopend vee werd bijeengebracht en weggevoerd naar Duitsland.

Mijn moeder met haar vader en de drie kinderen werden later op een Amerikaanse vrachtwagen geladen en moesten evacueren naar Nijmegen. Daar kwamen ze terecht in het klooster van de zusters te Neerbosch, dat gevorderd was voor de vluchtelingen uit de Betuwe.

Op het einde van de oorlog wist mijn vader dat het Houten Huis aan de Peperstraat vrij stond en hij liet vrouw en kinderen weten dat ze over konden komen naar Oosterhout. Zij betrokken het Houten Huis aan de Peperstraat 23 (nu familie De Vries op nr. 37). Dit Houten Huis was een tweede huis van de jood Sipman, een makelaar te Nijmegen. Na de oorlog kwam deze Sipman terug en mijn vader huurde toen dit huis van hem. Mijn vader kwam na de oorlog ziek thuis, besmet met paratyphus vanwege de lijken en kadavers. In de lente van 1949 kwam ons nieuwe huis aan de Gansstraat klaar; mijn moeder zei tegen ons kinderen: "Vanmiddag uit school moeten jullie naar het nieuwe huis aan de Gansstraat komen en niet hier terug". Zij kregen drie kinderen: Theodorus (1937-2020), Clasina (1939) en ondergetekende Harrie (Hendrikus 1942)¹.

Gezin Lamers voor het Houten Huis aan de Peperstraat 23 (nu 37) met Theo, Harrie en Clasina

Huis annex schildersbedrijf aan Gansstraat 4

Nu naar 'Euuic Silec'

Via mijn volle neef Gerard, ook een geboren Slik-ewwiker, kreeg ik het boek van de Historische Kring Oosterhout 'Euuic Silec', met daarin een oude tekst uit 855². Nu heb ik iets met oude teksten. Ik ben in Nijmegen in de letteren gepromoveerd (Nederlands en Geschiedenis) op een middeleeuws woordenboek Latijn-Saksisch uit het verwoeste klooster Windesheim uit 1420. Dus ik ging die oude tekst van 855 lezen. Wie oude teksten leest, reist naar het verleden. Ik reisde dus mee naar de 9de eeuw, de eeuw van keizer Lodewijk de Vrome. Meteen viel mij het lettertype op: de minuskel, de kleine Romeinse letter. Keizer Karel de Grote had bevolen een leesbare letter te ontwerpen die gebruikt kon worden op de kanselarijen, de scholen en kloosters. Het werd de minuskel, een prima leesbare letter. Onze moderne letter die de kinderen op school leren schrijven, is een bewerking van deze oude minuskel van keizer Karel de Grote.

Met deze oude tekst kwam ik in een wereld terecht van heren en slaven. De landbestuurders, hertogen, graven en markiezen, waren de hoge adel; hun kinderen voerden de titel prins en prinses; de grootgrondbezitters, de baronnen, waren de lage adel; hun kinderen waren jonkheer en jonkvrouw (freule). Zij woonden in stenen huizen, kastelen. De rest van de bevolking was slaaf, meestal horige oftewel landbouwslaaf. De heren hadden een of meer villa's (hoeven) waar deze slaven werkten; de voorman woonde in een 'mansus domnicale' (herenhut), de overigen in een mansus (nachtverblijf, onderkomen). Hierbij denk ik aan de Negerhut van oom Tom, een Amerikaans verhaal over landbouwsclaven uit de 19de eeuw. Zo waren onze voorouders in die tijd allemaal slaven en slavinnen. Dat duurde in het hertogdom Gelre tot 1438. Paus Eugenius IV beval dat de slavernij in Europa in het jaar 1500 ten einde moest zijn. Hertog Arnold van Gelre, tevens graaf van Zutphen, vaardigde op 12 maart 1438 een decreet uit, dat per die datum alle landbouwsclaven tot pachtboer werden. Sommige slaven verlieten hun heer en hut en zochten elders een beter leven. Deze hertog speelt een rol in het middeleeuwse toneelstuk Mariken van Nieumeghen. De pachtprijs was de cijns of de tiend: een tiende deel (10%) van de opbrengst van hun pachtland was voor de heer: 10% van hooi, graan, bieten, knollen, groenten, fruit, eieren, vachten (wol en geweven doeken); 10% ook van jongvee als kalveren, biggen, geiten, kuikens van alle pluimvee, jonge konijnen. Melk werd betaald in de vorm van kaas (een soort Hüttenkäse) en vooral in boter.

De tekst uit 855

In die tijd was de missionering tot katholiek christen in volle gang sinds bisschop Willibrord (gestorven 732). Het geloof van de heer (hoge adel) bepaalde het geloof van de slaven. Dat werd zo ook vastgelegd in het Verdrag van Munster uit 1648 op het eind van de 80-jarige en 30-jarige oorlog: 'eius regio, illius est religio' (wiens land, diens geloof).

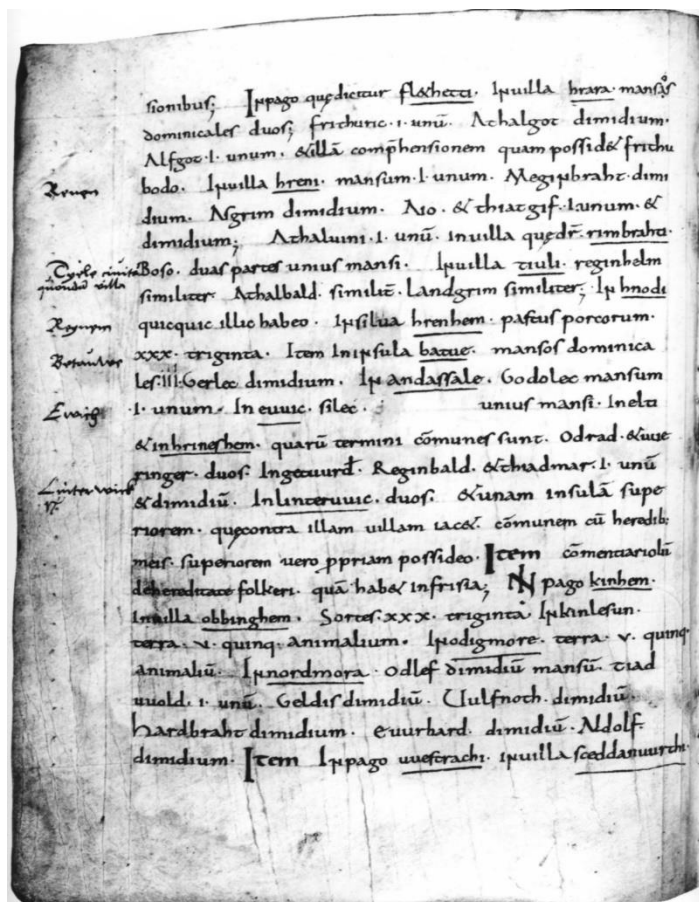
Terug naar de tekst (zie afbeelding beneden). Eerst verkende ik de tekst op afkortingen (abbreviaturen en suspensies). Oude schrijvers schreven veel en gebruikten veel afkortingen die ons nog steeds hoofdbrekens bezorgen. Vaak werden de Latijnse uitgangen afgekort met een krul en dat geeft problemen bij het lezen en vertalen. Maar in deze tekst viel dat geweldig mee. Grote nauwkeurigheid is nodig bij plaatsnamen en eigennamen. De tekst is middeleeuws Latijn (een soort namaak Latijn, Kerklatin). Dit is iets anders en wordt ook anders uitgesproken dan het klassieke Latijn. Voorbeeld: de namen Cicero en Caesar; in het klassieke Latijn gesproken als Kikero en Kaisar; in het Kerklatin als Sisero en Sesar. Ons woord keizer stamt dus uit het klassieke Latijn. Het woord cellus: Klassiek kellus, Kerklatin sellus; ons woord 'kelder' komt uit het klassieke Latijn en ons woord 'cel' uit het Kerklatin. Genoeg hierover. Zo staat er Euuic: de Romaanse talen (Frans, Spaans, Italiaans, Portugees, Roemens, Reto-Romaans, Latijn) kennen geen 'w'; in de oude tekst komt deze voor als 'uu'; zij kennen geen verschil tussen 'u' en 'v'. Zo is Euuic te lezen als: Evvic, Euvic, Evuic, maar ook als Ewic. De Engelse spreken over 'double u'; de Scandinavische talen kennen ook geen 'w'; zij schrijven 'v': Volvo = Wolvo; het Noorse vej = weg. In onze tekst staat: Uulfnoth: te

lezen als: uulfnoth, vulfnoth, uvlfnth of Wulfnoth. Het is Wulfnoth, de man met deze naam brengt de wolf in nood.

Er staat dus Ewic: maar waar is dan Slijk-Ewijk? In een Duits commentaar staat erbij: Ewic = Slijk-Ewijk. Is dat waar? Antwoord: in deze oude tijden had de Waal (Vahal) nog geen vast stroomgebied; hij slingerde door het landschap, nu weer meer naar het noorden, dan weer naar het zuiden. De plaats Ewijk (e = water; wijk = handelsplaats) was nog niet gesplitst in Ewijk en Slijk-Ewijk.

De tekst waar het om gaat is: in Euuic silec partem unius mansi = in Ewijk Silec gedeelte van een hut. Ik zie naar de andere teksten en lees steeds: plaats en dan de naam van een bewoner: In villa Hrara mansos duos; frithuric unum = in de hoeve Hrara (zijn) twee hutten; Frederik (bewoont er) een. Het gaat om mensen. Zie: In kinselum terra quinque animalium; in odigmore terra quinque animalium. Vertaald: In Kinselum land vijf levenden; in Odigmore land vijf levenden. In de Russische literatuur van Dostovjevski schept een grootgrondbezitter op, dat hij een 'dorp met 1000 zielen heeft' (slaven). Ik lees de tekst 'In euuic Silec partem unius mansi = in Ewijk (bewoont) Silec een gedeelte van een hut'. Die naam Silec zou in modern Nederlands zijn 'zilk', een woord dat in het Betuws voorkomt met de betekenis 'erf'. In ieder geval heeft Silec niets van doen met slijk of slik; dat woord was in 855 'slijk'. De slaven woonden in hutten, soms een gedeelte van een hut: In Nordmora (bewoont) Odlef een helft van een hut, Tiadwold een, Geldis een helft, Wulfnoth een helft, Hardbraht een helft, Everhard een helft, Aldolf een helft. Op deze hoeve waren dus zeven slaven. Over vrouwen en kinderen wordt niets geschreven. Vele mensen spreken nog van 'die goede oude tijd'. Maar ze gaan niet in die slavenhutten wonen. Mijn moeder vulde dit gezegde altijd aan met 'toen we het allemaal zo slecht hadden'.

In ieder geval bestond het dorp Ewijk in 855 nog ongesplitst in Ewijk en Slijk-Ewijk; en dat is voor de Historische Kring belangrijk.

Tekst uit 855 met hierna de vertaling

In de gouw die Flethetti wordt genoemd.

Op de hoeve Hrara twee herenhutten, Frithuric (bewoont er) een, Athalgot een helft, Alfgot een en dat alles bezit Frithubodo.

Op de hoeve Hreni een hut, Meginbraht een helft, Asgrim een helft. Aio en Thiatgif anderhalf, Athalvini een.

Op de hoeve die genoemd wordt Rimbrahti (bewoont) Boso twee gedeelten van een hut.

Op de hoeve Tiuli eveneens Reginhelm, eveneens Athalbald, eveneens Landgrim.

Op Hnodi heb ik daar 't een en ander.

In het woud van Hrenhem een weide van 30 varkens.

Ook zo op het eiland Batue drie herenhutten, Gerlec een helft.

In Andassale (bewoont) Godolec een hut.

In Ewic (bewoont) Silec (een gedeelte) van een hut.

In Elti en in Hrineshem waarvan de grensstenen gemeenschappelijk zijn, Odrad en Weringer (bezitten er) twee.

In Getvurdere (bewonen) Reginbald en Thiadmar anderhalve (hut)

In Linterwic twee (hutten) en een hoger gelegen eiland dat tegenover die hoeve ligt, gemeenschappelijk met mijn erfgenamen. Ik bezit werkelijk het hoger gelegen eigendom. Zo ook de verklaring over erfenis van Folker die hij in Frisia heeft.

In de gouw Kinhem.

Op de hoeve Obbinghem 30 aandelen.

Op het land van Kinlesun vijf levenden.

Op het land van Odigmore vijf levenden.

Op Nordmora (bewoont) Odlef de helft van een hut, Tiadwold een, Geldis een helft, Vulfnoth een helft, Hardbraht een helft, Evurhard een helft, Aldolf een helft.

Zo ook in de gouw Westrach. Op de hoeve Sceddavurt

¹ Uit het parenteel van Lamers Deest/Slijk-Ewijk/Oosterhout (in bezit van de auteur en van de HKOSV).

² Coopmans, J. (red.) 2005. Eeuwic Silec Slijk-Ewijk geschiedenis van een Betuws dorp. Uitgave Historische Kring Oosterhout, Slijk-Ewijk e.o.

We noemden het “Slicky Wicky”

Daan J. Viergever

Het zien van de voorpagina van ons vorige “Oud Neis”, de door een granaatinslag getroffen boerderij in Slijk-Ewijk, bracht me op de volgende herinneringen:

In oktober-november 1944 was de Amerikaanse 101ste Airborne Division actief in de Betuwe. Het hoofdkwartier van de divisie was gevestigd in Slijk-Ewijk en wel in en om de boerderij van de familie Weys aan de Akkerstraat. Na de oorlog bleken er diverse foto's uit die tijd te zijn, die geleidelijk aan beschikbaar kwamen. Zo ook een foto van een Amerikaanse MP (Military Police) gemaakt in de bocht van de Valburgsestraat nabij voornoemde boerderij. Op één van de borden is de naam ‘Kangaroo’ te lezen. Dat was de codenaam van de divisie in die tijd. Alle onderdelen van de divisie hadden een codenaam die met een ‘K’ begon, zoals Kingfish, Klondike, Keepsake enz.

Foto MP (nr. scan: DV-2022-02-13003)

In een bepaalde fase van de Betuwse periode kwam de divisie onder commando van het 12de Britse legerkorps, welks commandant Generaal Ritchie het front in de Betuwe bezocht. Op de foto, die bij deze gelegenheid is gemaakt, zien we hem afgebeeld met Generaal Maxwell Taylor, commandant van de 101ste Airborne Division.

Foto (nr. scan DV-2022-02-130002)
Generaal Ritchie en Generaal Maxwell Taylor

Na verloop van jaren kwamen Amerikaanse oud-strijders terug naar Europa om de plaatsen, waar zij ooit ingezet waren, nog eens te bezoeken, soms groepsgewijs, soms individueel.

Zo ontmoetten wij in juni 1979 in Eindhoven Howard Murphy van de Signal Company (hij was radiotelegrafist) die vertelde dat hij gelegerd was geweest op een boerderij, naar wij begrepen in of nabij Slijk-Ewijk, in welks gezin drie jonge jongens waren, met wie hij graag nog eens in contact zou willen komen. Wij hadden daar op dat moment geen antwoord op. Thuisgekomen deden we wat navraag, die ons helaas niet op het goede spoor bracht. Een bericht in 'De Betuwe' over deze zaak bracht de oplossing. Er werd gereageerd door Dick Geurts uit Slijk-Ewijk, die zich uit zijn jeugd Murphy goed herinnerde en meldde dat de gezochte familie het gezin Weys betrof. Juist ja, de familie die destijds woonde in de op de foto getoonde getroffen boerderij. Een van de drie zonen woonde in Andelst. Kort daarop hebben wij met enkele Airborne vrienden de toen in Andelst aanwezige drie gebroeders ontmoet en Murphy's groeten overgebracht. Er werden foto's gemaakt en aan Murphy opgestuurd waarmee de contacten gelegd waren.

Een aantal maanden later vertelde Murphy dit relaas in 'The Streaming Eagle', het contactblad van de Amerikaanse veteranen organisatie. De titel van het artikel luidde: "We called it Slicky-Wicky".

We called it Slicky-Wicky

When **Howard Murphy** (Sig. Co.) visited Holland in June 1979 he happened to meet a Dutchman who was persistent in following up some clues which Murphy provided.

Murphy had related to **D.J. Viergever** during a meeting in Eindhoven that he had spent many weeks on "the Island" in October 1944, till the end of November.

Viergever had promised to find the farm and the family where Murphy had been housed along with other members of the 101st Airborne Signal Company and Division Headquarters.

Returning to his home in Zetten, Mr. Viergever began making inquiries of his

with the Weys brothers, who in turn were quick to remember Murphy.

They provided a picture of the barn which had one end blown off by a large caliber German artillery shell. (The editor remembers the incident vividly as a few moments after the explosion--there was a yell from the Division Headquarters tent--"Get that damned radio away from here." Whenever the shelling got close to division headquarters it was always suspected that the Germans were zeroing in on the radios with various locators. We moved our sets to a distant corner of the apple orchard.)

Slijk Ewijk - from page 3

The road and intersection leading to the Wey farm as it appeared in Nov., 1979. During the rainy days of fall, 1944, the army vehicles did much slipping and sliding in this area.

A familiar crossroads to many of us who were stationed for weeks on this part of the Island near Slijk Ewijk.

The three Weys brothers, Alouis, Bernard and Jan who lived on the farm near Slijk Ewijk in October/November 1944.

Viergever closed his letter to Murphy, "The farmhouse as you knew it was destroyed by a German V-1 bomb in the winter of 1944/45. After the war a new farm was built but one of the old barns is still there. All the orchards as you knew them around the farm were dug up so the farm is in the open field now."

Omdat de tekst slecht leesbaar is, zijn er een paar fragmenten afgedrukt en niet het hele artikel.

Eerder in Eindhoven had Murphy ons nog een detail over een granaatinslag op de boerderij verteld.

Hij vertelde: "Het gebeurde op Thanksgiving Day (In 1944 op 23 november DJV.) en ik was juist in de schuur van de farm een kalkoen aan het braden toen we onder granaatvuur kwamen te liggen. Ik kon nog net de warme schaal met kalkoen van het vuur redden en ermee wegrennen voordat een granaatinslag de schuur trof." Hij vertelde ook dat enkele ogenblikken na de inslag vanuit de Division Headquarters tent geroepen werd: "Murphy get that damned radio from here" omdat ze er vast van overtuigd waren dat hij met zijn radio-activiteiten granaatvuur aantrok.

The Screaming Eagle

The Screaming Eagle is published bi-monthly by the 101st Airborne Division Association, P.O. Box 101 AB, Court Station, Kalamazoo, MI. 49005, in the interest of men who served in the 101st Airborne Division, to preserve the comradeships established in the service, to provide for the dissemination of information of these men, and for periodic reunions.

Individuals who served honorably with the 101st Airborne Division are eligible. Annual dues (including magazine) are \$10⁰⁰. Life Membership \$101⁰⁰. is payable in full or in quarterly installments. Subscription membership, \$10⁰⁰ per year. Members, civilian and military, should submit change of address promptly to the Secretary. Third class mail cannot be forwarded in the states or to APOs.

In latere jaren zouden nog vele veteranen de Betuwe bezoeken. Bij een van de gelegenheden, in 1999, werd aan dorpshuis Beatrix in Slijk-Ewijk een gegoten "Screaming Eagle" - het embleem van de divisie - onthuld.

Dit beeld herinnert tot op de dag van vandaag aan de aanwezigheid van de Amerikanen in de Betuwe en met name in "Slicky-Wicky".

Van alles van vroeger.....

Marie Elings

RECEPT VOOR APPELTAART UIT DE 17E EEUW

Het oudst bekende gedrukte Nederlandse recept voor appeltaart is te vinden in het Notabel Boecxken van Cokeryen (ca. 1514).

Om een appeltaarte te maecken:

Maeckt u Deech, capt u Appelen cleijne, doetse in een schotel, strooijter wel Suijcker, Caneel, ende Ghijnebeer op, met wat Rooswaters, mengelet wel tsamen onder de Appelen, legtg dese spijs in u Deech, steeckt hier ende daer, tusschen u spijs een stucxken versche Boters, leght het scheel daer op, ende backet in de panne als een Spenage-taerte, als sij nu ghenoech ghebacken is, soo stroijter Suijcker, ende Caneel op. Ghij meucht oock Venckelzaet, ende Corinten in des Taerte doen.

Om een appeltaart te maken:

Voor het maken van het deeg kunt u gebruik maken van een pak Appeltaartmix dat in iedere supermarkt te vinden is. U kunt echter ook taartdeeg maken op een 17e eeuwse manier:

Neemt terwenblom, een eye twee of dry naer de quantiteyt die ghy maecken wilt, een stuck versche boters, wat roosenwater of hamelensop, oft in plaetse van dienander schoon water, ende wilt ghy een weynich suyckers, kneedt het onder malcanderen. Men moet weten, dat den deech vande pasteijen harter moet wesen, als die van de Taerten oft Toerten. (Magirus 1655, 78).

Johanna Maria van Winter heeft ingrediënten van dit recept in haar boek Van Soeter Cokene weten om te zetten naar de volgende eenheden:

Neem 200 gram bloem, 100 gram boter, 75 gram poedersuiker, een ei en een snufje zout. - Voeg geen vocht toe. Meng dit alles goed door elkaar. Laat het deeg een half uur rusten.

Rol het vervolgens uit en bedek de taartvorm.

Strooi een klein beetje paneermeel over de bodem, dit zorgt er voor dat het vocht van de vulling de bodem niet week maakt.

Schil 6 tot 8 appels, (bv Jonagold), verwijder het klokhuis en snij de appels in kleine partjes. Meng de appelpartjes met 75 gram suiker, twee eetlepels kaneel en ongeveer een 1/3 potje gember (gemberpoeder kan ook worden gebruikt, neem dan een halve theelep). Meng dit alles goed door elkaar met een klein scheutje rozenwater.

Stort dit mengsel op het deeg en steek hier en daar een paar heel kleine blokjes boter tussen de vulling. Mocht er nog deeg over zijn, kan dit gebruikt worden voor het bedekken van de appeltaart met reepjes of het maken van een verdikte rand.

Voor de glans moet het deeg worden ingestroken met een beetje losgeklopt ei of een beetje koffiemelk.

Bak de appeltaart in een voorverwarmde oven gedurende ongeveer 60 - 75 minuten op 170 graden.

Strooi na afloop een beetje suiker of poedersuiker en wat kaneel over de appeltaart.

Warm of koud opdienen, met of zonder slagroom, het smaakt altijd.

Variatie: voeg aan het appeltaartmengsel wat venkelzaadjes of krenten toe.

Bron: www.IsGeschiedenis.nl

Sponsoren

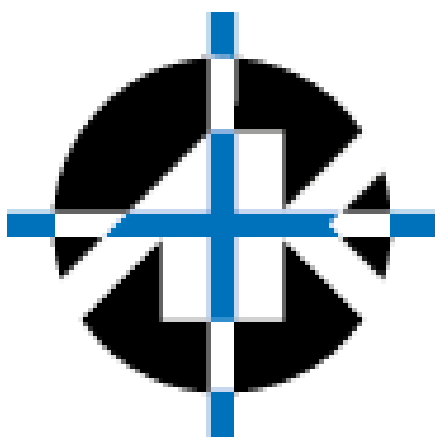
Deze Oud Neis is mede mogelijk gemaakt door:

**Assurantiekantoor
Derksen B.V. te Oosterhout
M.H.A.A. (Ria) Derksen**

**Mr. James Food & Drinks
Dorpsstraat 15 te Slijk-Ewijk**

**Grafisch bureau A & K
te Andelst**

**Hier had uw logo
kunnen staan !**

KEDELTA

JUMBO
Teun van Bijderveen
Heteren - Zetten, Beemdhof 38 - Julianaplein 8